

בבית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

[19.6.75]

לפני מ"מ הנשיא (זוסמן), והשופטים עציוני, י' כהן

ערעור אזרחי מס' 18/75

מאיר ליברמן

נגד

1. אריה דייטלצוויג

2. אהרון פליסיג

3. אברהם סט

4. סטק פלסט בע"מ

5. אוטו-אור

י' מוסקונה – בשם המערער ;

י' זיסמן - בשם המשיבים מס' 1, 2 ;

א' גבריאלי – בשם המשיבים מס' 3, 4

פסק – דין

השופט י' כהן : המערער הגיש תביעה נגד חמישה המשיבים לבית-המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו ובה הוא תבע מארבעה המשיבים הראשונים (להלן - המשיבים) מתן חשבונות ותשלום פיצויים בגין הפרת פטנט. הפטנט שעליו מדובר מתייחס למשולש אזהרה זוהר לרכב, המיועד לשמש תמרור דרכים, ונרשם בזמנו בישראל כפטנט מספר 14548. עם הגשת התביעה ביקש המערער צו-מניעה זמני נגד המשיבים, שיאסור עליהם לייצר, לשווק, למכור ולהפיץ משולשי אזהרה שהם נשוא הפטנט הנ"ל. בקשתו זו נדחתה על-ידי השופט המלומד של בית-המשפט המחוזי. הערעור על דחיית הבקשה הוגש לבית-משפט זה אחרי שהמערער קיבל רשות לכך ממ"מ הנשיא.

2. תמצית העובדות הצריכות לעניין היא כדלהלן :

הפטנט נרשם ביום 5.10.61 על שם הממציא ראובן מרגוליס. ביום 28.5.69 פקע הפטנט, מכיוון שבעליו לא שילם אגרת חידוש בהתאם להוראות סעיפים 56, 57 ו-58 לחוק הפטנטים, תשכ"ז-1967. הודעה על פקיעתו של הפטנט פורסמה כדין ביומן הפטנטים מיום 28.5.69. בעל הפטנט ביקש לאחר מכן מהרשם, בהתאם להוראות סעיף 59 לחוק הנ"ל, את החזר תקפו של הפטנט, הרשם נעתר לו ונתן צו להחזר תוקף מיום 12.1.72, כאמור בסעיף 62 לחוק הנ"ל. ביום 14.11.72 רכשו המערער והמשיבה מס' 5 מבעל הפטנט, תמורת תשלום סך 92,000 ל"י, את כל הזכויות של הבעל בפטנט.

בסוף שנת 1969, בתקופת הביניים שבה לא היה תוקף לפטנט, החלה המשיבה הרביעית (להלן - החברה) בהכנות לייצור משולשי אזהרה זוהרים: באפריל 1970 היא התחילה לייצר משולשים כאלה ובספטמבר 1970 החלה למכור אותם. עוד לפני התחלת הייצור התקשרה החברה עם המשיבים ראשון ושני בהסכם, לפיו קיבלו משיבים אלה זכות בלעדית מהחברה לשווק המשולשים, תמורת תשלום סכום של 3,500 ל"י.

ביום 8.3.73 נעשה הסכם בין המערער מצד אחד ובין המשיבים ראשון ושני מצד שני. במבוא להסכם נאמר כי המשיבים ראשון ושני, שנקראו בהסכם "המוכרים", משווקים ומפיצים משולשי אזהרה זוהרים כי רצונם להפסיק את ייצור המשולשים, הפצתם, שיווקם או הוצאתם למכירה ולמכור למערער את מערכת המכשירים לייצור המשולשים ואת החלקים העשויים חומר פלסטי אשר במשולשים, והמערער מעוניין ומוכן לרכוש ציוד זה מהם. לפי סעיף 1 של ההסכם המבוא משמש חלק בלתי-נפרד ממנו.

בהסכם נאמר שהמשיבים ראשון ושני מוכרים למערער והמערער קונה מהם את הציוד המפורט ברשימה המצורפת להסכם, תמורת תשלום סך 7,500 ל"י. תמורה זו היה על המערער לשלם למשיבים ראשון ושני על-ידי אספקת משולשים להם לפי התנאים הנקובים בהסכם. המשיבים התחייבו בסעיף 6 של ההסכם "שלא לייצר, לשווק, להציע למכירה ו/או להפיץ משולשים, מיום חתימת הסכם זה ואילך אלא באמצעותו ומתוצרתו של ליברמן" (המערער).

כן נאמר בהסכם שהמשיבים ראשון ושני מודים בתקפו של הפטנט הנ"ל, מתחייבים שלא לכפור בתקפו ולא לעורר כל טענות או השגות נגד תוקף הפטנט (סעיף 8).

הזכויות של המשיבה מס' 5 בפטנט הועברו למערער, באופן שהוא הבעל היחיד של הפטנט, והמשיבה מס' 5 לא לקחה חלק בדיונים בבית-המשפט המחוזי ובפנינו. המשיב הראשון נפטר אחרי הגשת הערעור, הודעה על כך נמסרה לבא-כוח המערער, אך לא הוגשה כל בקשה, כי מנהל העיזבון או היורשים או חליף אחר של המשיב הראשון יבוא במקומו.

3. טענת המערער בבקשתו לו-מניעה זמני הייתה, כי המשיבים מפירים את הפטנט על-ידי כך, שהמשיב השלישי בעצמו או באמצעות החברה מייצר עבור המשיבים ראשון ושני משולשים אשר מהווים בכל פרטיהם המהותיים תעתיק של המשולשים נשוא הפטנט ומיוצרים לפי הפטנט, וכי המשיבים ראשון ושני משווקים, מפיצים ומוכרים משולשים אלה. בנוסף לטענת הפרת פטנט ביסס המערער את בקשתו על הוראות סעיף 6 להסכם שצוטטו לעיל.

החלטת בית-המשפט המחוזי לדחות את הבקשה למתן צו-מניעה זמני הייתה מבוססת על נימוק אחד בלבד והוא - שלפי הוראות סעיף 63 לחוק הנ"ל רשאים המשיבים לנצל את האמצאה לצרכי העסק שלהם ולפיכך אין לכאורה זכות משפטית לבעל הפטנט לקבל צווים להפסקת המשך ניצול הפטנט על-ידי המשיבים. השופט המלומד לא דן בהחלטתו. כלל בעילת התביעה של המערער המבוססת על ההסכם הנ"ל.

בא-כוח המערער טוען, שהשופט המלומד שגה בפירוש שהוא נתן לסעיף 63 לחוק הנ"ל וכי לפי הפירוש הנכון של סעיף זה אין המשיבים רשאים לנצל את האמצאה בדרך של ייצור ושיווק של המשולשים מסוג הפטנט. כמו-כן מוען בא-כוח המערער ששולחו זכאי לקבל צו-מניעה על-פי הוראות ההסכם נגד המשיבים ראשון ושני, ולפי עילה של גרם הפרת חוזה נגד המשיב השלישי והחברה.

4. בסעיף 63 של החוק הנ"ל נאמר :

"63. מי שהחל לנצל בישראל אמצאה שהפטנט עליה פקע לאחר שדבר פקיעת הפטנט פורסם לפי סעיף 58, או מי שלאחר אותו תאריך עשה הכנות ממשיות לניצולה, זכאי להוסיף ולנצל את האמצאה לצרכי עסקו בלבד, גם לאחר שהוחזר הפטנט לתקפו."

המחלוקת בין בעלי-הדין לגבי פירוש סעיף זה היא - מה פירוש ההוראה "לצרכי עסקו בלבד". לטענת בא-כוח המערער יש לפרש ביטוי זה על דרך הצמצום, היינו שניצול האמצאה יהיה מותר רק "ככל שהדבר דרוש לניהולו התקין של העסק", כמו למשל במקרה שחלק מכני או תהליך המשמש נשוא לפטנט הוכנסו לשימוש בעסק כחלק אינצידנטלי הדרוש לקיומו התקין והיעיל של העסק. לטענת בא-כוח המערער ההוראה שבסעיף 63 איננה חלה על ניצול האמצאה כדרך מסחרית כפי שהוא נעשה על-ידי המשיבים, היינו ייצור ושיווק משולשים על-ידי החברה ומכירתם על-ידי המשיבים ראשון ושני.

המשיבים טוענים כי יש לפרש את הביטוי הנ"ל שבסעיף 63 כפשוטו ובהתאם לכוונת המחוקק, וכי הפירוש הנכון הוא, שהם רשאים להמשיך לנצל את האמצאה בדרך מסחרית, כל אחד מהם לצרכי עסק שלו, כפי שהדבר נעשה בזמן שלפטנט לא היה תוקף, באופן שמותר לחברה לייצר ולמכור את המשולשים ומותר למשיב השני לקנות משולשים כאלה ולשווק אותם.

השופט המלומד לא היה מוכן לפרש את הסעיף 63 בדרך שאותה הציע בא-כוח המערער ולדעתי הוא צדק בכך.

באי-כוח בעלי-הדין הפנו את תשומת לבנו להוראה דומה אשר נמצאת בחוק הפטנטים הגרמני, שבו נאמר, בסעיף 43 (4), לפי התרגום שבסיכומי בא-כוח המשיב השלישי והחברה :

"43 (4). מי שבארץ לקח לשימוש בתום-לב נושא פטנט, אשר הוחזר לתקפו, בתקופה שבין פקיעת תקפו לבין החזר התוקף, או מי שבאותה תקופה נקט בהכנות הדרושות לכך יהיה רשאי להוסיף ולהשתמש בנושא הפטנט לצרכי עסקו הוא בבתי-מלאכה שלו או של זרים. זכות זו ניתנת להורשה ולהעברה רק ביחד עם העסק."

מן הראוי להוסיף שהוראה דומה לזו שבסיפא לסעיף הנ"ל שבחוק הגרמני מצויה אצלנו בסעיף 64 של החוק הנ"ל שבו נאמר כי "זכות ניצול אמצאה לפי סעיף 63 אינה, ניתנת להעברה, להסבה או להורשה אלא יחד עם העסק שבו השתמשו באמצאה".

על-אף ההבדלים בנוסח בין ההוראה הנ"ל שבחוק הגרמני ובין סעיפים 63 ו-64 בחוק שלנו נראה לי, כי בשני החוקים ההוראות הנ"ל מבוססות על אותו הרעיון והוא - שאם הפטנט פקע, ובדרך כלל קורה דבר זה בגלל הזנחתו של בעל הפטנט, ובתקופת הביניים עד שהוחזר תקפו של הפטנט החל אדם לנצל את האמצאה או עשה הכנות ממשיות לניצולה, פעולות אשר יכולות להיות קשורות בהשקעות כספיות ניכרות, הרי אותו אדם יהיה זכאי להוסיף ולנצל את האמצאה לצרכי עסקו, אולם הוא לא יוכל להעביר זכותו זו אלא ביחד עם העסק. הפירוש המצמצם שאותו מציע בא-כוח המערער ייטול מההוראה הנ"ל כמעט כל משמעות מעשית שהיא, ואדם אשר בנה עסק על-סמך הנחה שהפטנט איננו בתוקף, הנחה שהייתה מוצדקת בזמן שנעשו ההכנות לניצול האמצאה, יצטרך לסבול הפסדים כבדים, לא בגלל אשמתו הוא, אלא עקב הזנחת בעל הפטנט לשמור כיאות על זכות מונופולין שהמחוקק העניק לו. אין אני סבור כי עלינו לפרש את החוק באותה הדרך. על-כן בצדק קבע השופט המלומד, שמיוון שהמשיבים מס' 3 ו-4 החלו לייצר את המשולשים בתקופת הביניים שבה הפטנט לא היה בתוקף והמשיבים ראשון ושני החלו לעסוק במכירת המשולשים באותה תקופה, אין למנוע מהם להמשיך ולנצל את האמצאה, כל אחד בעסק שלו, היינו החברה בעסק של ייצור והפצת משולשים והמשיב השני בעסק של שיווק, הפצה ומכירת משולשים.

5. נשאלת השאלה אם ניתן לבסס בקשה לצו-מניעה זמני על הוראות ההסכם הנ"ל. אין מקום לספק שיש להשיב על שאלה זו בשלילה לגבי המשיבים שלישי ורביעי. משיבים אלה לא היו צד להסכם ולא היו ראיות לכאורה שהם "ביודעין ובלי צידוק מספיק" גרמו לכך שהמשיבים ראשון ושני הפרו את החוזה שביניהם ובין המערער. על-כן לא הוכחה לכאורה בשלב זה עילת תביעה נגדם לפי סעיף 62 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש].

אשר למשיב השני נראה שהוכח לכאורה שהוא הפר את התחייבותו לפי ההסכם, שלא לשווק או להפיץ או להציע למכירה משולשים אלא באמצעותו של המערער. בא-כוח המשיב השני טען, שההסכם הנ"ל איננו מחייב בהיותו נוגד את חוק ההגבלים העסקיים, תשי"ט-1959. הוראות ההסכם הן בבחינת הסדר כובל כאמור בסעיף 2 לחוק הנ"ל, הואיל וסעיף 6 של ההסכם בא להגביל את המשיבים ראשון ושני בעניינים שפורטו בפסקה 3 לסעיף 2 הנ"ל, היינו בעניין "העיסוק, תנאיו, דרכיו, כמותו, איכותו או סוגו". אין חולקין על כך כי הסדר-כובל זה לא נרשם לפי החוק הנ"ל.

טענת המערער היא שחוק ההגבלים העסקיים איננו חל על ההסכם, מכיוון שלפי סעיף 6 של החוק "הסדר שכל כבילותיו נוגעות לזכות המימוש בפטנט, במדגם, בסימן מסחרי או בזכות יוצרים - איננו הסדר כובל".

עניין הפטנט לא נזכר בהסכם אלא בסעיף 8 בו. הכבילה שבסעיף 6 נוסחה בצורה רחבה מאד, באופן שלפי האמור באותו סעיף נאמר על המשיבים ראשון ושני לא רק לייצר את המשולשים אלא גם להפיץ משולשים שלא באמצעות ושלא מתוצרתו של המערער. לפי נוסח הכבילה שבסעיף 6 אסור למשיבים ראשון ושני לייצר או לשווק משולשי אזהרה זוהרים מכל סוג שהוא, אף אם אותם משולשים אינם נכנסים לתחומי הפטנט. יתר-על-כן, לפי הוראות סעיף 6, אם המערער נתן או ייתן לאדם שלישי רישיון לייצר את המשולשים לפי הפטנט שלו והמשיב השני ירצה לרכוש לשם שיווק משולשים אלה מאותו היצרן, הרי הוא יפר על-ידי כך את סעיף 6 של החוזה. לפיכך הכבילות שבהסכם הנ"ל הן הרבה יותר רחבות מאלה שמדובר עליהן בסעיף 6 לחוק ההגבלים העסקיים. על-כן אין המערער יכול לבסס את בקשתו לצו-מניעה זמני על ההסכם, מכיוון שביצעו של אותו הסכם נאסר בהתאם לסעיף 40 לחוק ההגבלים העסקיים.

6. יש לדחות את הערעור. על המערער לשלם למשיב השני הוצאות ערעור זה בסך 1,000 ל"י ולמשיבים מס' 3 ו-4 ביחד הוצאות ערעור בסך 1,000 ל"י.

ניתן היום, י' בתמוז תשל"ה (19.6.1975).